

Antisosyal Kişilik Bozukluğunda Kişilerarası Şema Örüntüleri: Bilişsel Kişilerarası Bir Bakış

Gonca Soygüt*

Hacettepe Üniversitesi

Hakan Türkçapar

Sosyal Sigortalar Kurumu, Psikiyatri Kliniği

Özet

Kişilik bozukluklarının, bilişsel davranışçı yaklaşım çerçevesinde, değerlendirilmesi ve tedavisine ilişkin girişimlerin özellikle son on yıldır ivme kazandığı görülmektedir. Buna paralel olarak, aktarılan çalışmada, kişilerarası şema örüntüleri açısından, Antisosyal Kişilik Bozukluğu (AKB) tanısı almış bireyler (N = 54) ile normaller (N = 35) arasındaki farklılıklar incelenmiştir. Sonuçlar, AKB olan bireyler ve normaller arasında, Kişilerarası Şemalar Ölçeği (KŞÖ) ile değerlendirilen kişilerarası şema örüntüleri açısından çeşitli boyutlarda farklılıklar bulunduğu işaret etmiştir. Buna göre, AKB tanısı almış bireyler, normallere göre, kişilerarası şemaların dostluk, baskınlık ve pasiflik boyutlarının daha az, düşmanlık boyutunun ise daha fazla tamamlanacağını beklemişlerdir. Ayrıca önemli diğerlerinden bekledikleri tepkilerin istenirlik düzeylerini daha düşük olarak derecelendirmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Antisosyal Kişilik Bozukluğu, Kişilerarası Şemalar

Abstract

There is a growing interest in cognitive behavioral approach to the assessment and treatment of personality disorders. Accordingly, we examined interpersonal schema (as measured by the Interpersonal Schema Questionnaire) differences between individuals with Antisocial Personality Disorder (ASPD) (N = 54) and normal participants (N = 35). Findings revealed that, compared to normal participants, individuals with ASPD, expected less complementary responses from significant others in friendly, dominant, and submissive situations. However, they expected more complementary responses from significant others in hostile situations. They also rated their expected responses from others as more undesirable.

Key words: Antisocial Personality Disorder, Interpersonal Schemas

*Yazışma Adresi: Yrd. Doç. Dr. Gonca Soygüt, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü, 06532 Ankara.

E-posta: goncab@hacettepe.edu.tr

1. Bu araştırmanın örneklemi ile Türkçapar ve ark.'nın (1999) araştırmalarındaki örneklemin bir bölümü aynıdır.

2. Bu araştırmanın bir bölümü, 1999 yılında, Dresden'de düzenlenen, "29th Annual Congress of European Association for Behavioral and Cognitive Therapies"de poster bildiri olarak sunulmuştur. Çalışmamızın bu sürecindeki önemli katkılarından dolayı, Uzm. Psk. Benek Altaylı'ya teşekkür ederiz.

Bilişsel Davranışçı yaklaşımın depresyon ve kaygı bozukluklarında etkili bir tedavi yöntemi olduğunun gözlenmesini izleyen dönemde, yaklaşımın diğer bozukluklarda da uygulanabilmesine yönelik adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda, bir grup bilişsel kuramcı, yaklaşımın kapsamının genişletilmesi gerekliliğini vurgulamıştır (Lockwood ve Young, 1992; Safran, 1990; Safran ve McMain, 1992; Safran, 1998). Onlara göre, klasik bilişsel davranışçı yaklaşım, insan gelişimi ve kişilik organizasyonuna ilişkin sistemli bir kuramsal çerçeve sunamaktaydı. Dolayısıyla, katı bir biçimde kendini tekrarlayan davranış örüntülerinin açıklanması ve değiştirilmesi süreçlerinde sınırlı kalmaktaydı. Bu sınırlılığın çözümüne yönelik öneriler arasındaki ortak noktayı da, yaklaşımın nesne ilişkileri ve bağlanma kuramlarıyla bütünleşmesi gerekliliği oluşturmaktaydı.

Sözü edilen kuramcılar arasında Safran (1990), bilişsel kuram çerçevesinde oluşturulmuş bilgi birikimini, kişilerarası ilişkilere yönelik kuramsal bir çerçeveye bütünleştirip, bilişsel süreçleri "benlik" ve "diğerleri" açısından ele aldığı kişilerarası şema kavramını geliştirmiştir. Safran, Bolwby'nin (1969) bağlanma kuramından hareketle, kişilerarası şemaların, bağlanma figürleriyle olan etkileşimleri yordama olanağı verdiğini belirtmektedir. Ayrıca, kişilerarası şema kavramsallaştırmasında, kişilerarası kuramlarda vurgulanan tamamlama ilkesini temel almaktadır. Tamamlama ilkesi, kişilerarası kuramcılarının etkileşimde bulunan iki insanın, birbirlerinin davranışlarını karşılıklı olarak etkilediği gözlemine ifade etmektedir (Kiesler, 1996; Sullivan, 1953). Bu ilke, kişilerarası kuramlarda genel kabul gören iki temel boyutun bileşenlerinde gözlenmektedir. Bunlar, dostluk ve düşmanlık değişkenlerini içeren birlikte olma boyutu ile baskınlık ve pasiflik değişkenlerini içeren kontrol boyutlarıdır. Birlikte olma boyutu kendisiyle (benzer karşılıklık), kontrol boyutu ise karşıtıyla (karşıt karşılıklık) tamamlanmaktadır. Buna göre, dostluk, dostluk ile, düşmanlık, düşmanlık ile; baskınlık ise pasiflik ile, pasiflik de baskınlık ile tamamlanmaktadır (Bkz. Şekil 1).

Tamamlama ilkesinden hareketle, Safran ve Segal (1990), işlevsel olmayan yapıların devamlılığının, bilişsel-kişilerarası bir döngüye işaret ettiğini belirtmektedirler. Buna göre, kişilerarası şemalar, gelişim sürecinde uyuma yönelik olarak gelişmektedir; ancak, bilişsel kişilerarası döngü nedeniyle, her bağlamda ve etkileşime girilen herkesle şekillenmeye devam ettikleri için yeni durumlara uyum sağlamakta güçlük yaratabilmektedirler. Yazarların verdiği bir örneğe göre, diğer insanlardan düşmanca tepkiler bekleme eğiliminde olan bir birey, onların nötr yaklaşımlarını seçici olarak düşmanca algılayarak, bu doğrultuda tepkide bulunacak; dolayısıyla diğer insanlardan düşmanca tepkiler alacaktır. Böylece, o bireyin diğer insanlara ilişkin kızgınlık duyguları ve düşmanlık beklentileri yerleşik hale gelecektir. Psikopatolojilerin gelişimi ve sürmesindeki temel sürecin de bu döngüden kaynaklandığını belirten Safran ve Segal'in görüşleri şöyle açıklanabilir: Psikolojik açıdan sağlıklı olmayan bireylerin kişilerarası dünyaları, onlara şemalarıyla uyumlu olmayan kanıtlar sağlayan kişilerarası yaşantılarla karşılaşma olanağı vermemektedir. Bu kişiler, şemalarıyla uyumlu olmayan bir bilgiyle karşılaştıklarında da, bunu önceki şemalarıyla özümleme eğilimindedirler. Diğer taraftan, psikolojik açıdan sağlıklı bireyler, kendilerine geniş bir aralıkta davranma olanağı tanıyan kişilerarası ilişkiler oluşturmakta ve diğer insanlardan daha fazla olumlu beklentiler içinde olmaktadır.

Aktarılan bilişsel-kişilerarası formülasyonun, özellikle katı bir biçimde kendini tekrarlayan davranış örüntülerinin daha belirgin olarak gözlemlendiği kişilik bozukluklarındaki bilişsel-kişilerarası süreçlerin açıklanmasına katkı sağlayabileceği belirtilmektedir (Safran ve McMain, 1992). Bu yelpazede yer alan Antisosyal Kişilik Bozukluğunun (AKB) temel özellikleri arasında, sürekli biçimde sosyal kurallara ya da yasalara uymama, süreklilik kazanan yalan söyleme, sahtekarlık yapma, dürtüsellik içinde olma, kavga ya da saldırılara katılma, bir çok konuda sorumluluk alamama, başkalarına zarar verme ve bundan suçluluk duymama gibi belirtiler vurgulanmaktadır (DSM-IV, 1994).

Biyopsikososyal etiyoloji açısından, Martens'in (2000) gözden geçirme yazısında sözü edilen araştırma bulguları, AKB'nin ortaya çıkmasında önemli risk faktörleri olarak, kaotik aile yaşamı, ebeveynin boşanması, ailede suça/kavgaya eğilimi olan bireylerin bulunması, antisosyal bir ebeveyn tarafından yetiştirilme, cinsel taciz, çocuğa güven ve sıcaklık yaratmayan ve önemsendiğini hissettirmeyen bir aile ortamı gibi değişkenlerin önemini ortaya koymaktadır. Benzer biçimde, Türkçapar, Akdemir, Sayar ve Bahçekapılı'nın (2000) çalışmalarında da, aile içinde şiddete maruz kalmanın, AKB'ye zemin hazırlayan önemli etkenler arasında yer aldığı belirtilmektedir.

Biyososyal öğrenme yaklaşımından hareketle, Millon ve Everly (1985), AKB'nde, uygun olmayan bir ebeveyn modelinin ya da düşmanlığın ön planda olduğu bir aile yapısının gözlemlendiğini belirtmektedirler. Yazarlara göre, AKB olan kişilerin, sadakat duyguları pek gelişmemiştir ve amaçlarına ulaşmak için başka insanları kullanmaktan dolayı pek vicdan azabı duymazlar. Diğer insanlar tarafından "kaba, soğuk, duyarsız, anlayışsız, saldırgan ve muhalif" bulunurlar. Bu yıldırıcı ve göz korkutucu tavırları nedeniyle çoğu kişi onlardan uzak durmayı tercih eder.

Klasik bilişsel yaklaşım açısından ise, AKB olan bireylerin, benlik hakkında: "ben zedelenmeye açığım"; diğer insanlar hakkında ise "diğerleri potansiyel olarak sömürmeye hazırlar" biçiminde inançları bulunmaktadır (Beck ve Freeman, 1990). Buna paralel olarak, "eğer diğerlerini kontrol etmezsem, sömürmezsem, saldırmazsam hakkım olan şeylere asla ulaşamam" biçiminde işlevsel olmayan inançlar gözlenmektedir. Ayrıca, temel stratejileri arasında, "diğerleri sana saldırmadan sen onlara saldır" anlayışı yer almaktadır. Bunlara ek olarak, Beck'in (1999), AKB olan bireyleri de kapsayan bir yelpazede, öfke, düşmanlık ve şiddet olgularının bilişsel temellerine yönelik yorumlamaları genel hatlarıyla şöyle özetlenebilir: Diğer insanların bizi kontrol etmesi, çaresizliğimizi; reddetmesi ise sevilmediğimizi hissettirir. Her iki durum, değerimizi azaltır. Bize böyle dav-

randığı için, karşımızdaki insanın ne kadar kötü biri olduğu düşüncesine odaklaşmamız, bu kişiye karşı öfke duymamıza yol açar. Bu durumdaki en belirgin savunma, karşıt saldırdır. Kavga etmek, güçlü ve değerli hissetmenin önemli bileşenlerini oluşturur.

Literatürde hem genel olarak kişilik bozuklukları hem de antisosyal kişilik bozukluğunda bilişsel özellikleri inceleyen araştırmaların henüz başlangıç aşamasında olduğu görülmektedir. AKB olan bireylerin çeşitli bilişsel özelliklerinin incelendiği bir çalışmanın sonuçlarına göre, AKB olan bireyler normallere göre daha fazla olumsuz otomatik düşünce sergilemekte, kendilerini daha az yeterli, yetkin, sevilabilir, dışadönük ve kabul edilebilir olarak görmekte ve daha az suçluluk duygusu bildirmektedirler (Türkçapar, Akdemir, Soygüt-Boyacıoğlu ve Bahçekapılı, 1999).

Diğer bir çalışmada, birinci eksenle depresyon ve kaygı bozukluğu tanısı alan ve ikinci eksen (kişilik bozukluğu) tanısı bulunmayan bireylerin, Millon Çok Eksenli Klinik Ölçeği (Millon Clinical Multiaxial Inventory (MCMI), Millon, 1983) ile değerlendirilen kişilik özellikleri ile kişilerarası şemaları arasındaki ilişki incelenmiştir (Soygüt, Nelson ve Safran, 2001). Sonuçlar, antisosyal kişilik eğilimi olan bireylerin, başkalarına dostça davrandıklarında, onlardan dostça tepkiler beklediklerini göstermiştir. İlk anda çelişkili gibi görünen bu bulgu, araştırmacılar tarafından şöyle tartışılmıştır: Öncelikle, araştırmacının örnekleme, AKB'den çok bu zemindeki bazı eğilimleri yansıtmaktadır. Ayrıca, antisosyal özelliklere ilişkin sahte-uyum (pseudo-adaptive) eğilimlerinden dolayı bu gruptaki bazı bireyler, amaçlarına uyduğu koşullarda başkalarına yakın davranabilme/görünbilme ya da etkileyebilme becerilerine sahip olabilmektedirler. Dolayısıyla bulgular, bu bireylerin başkalarına dostça davranarak, onlardan dostça tepkiler alabileceklerine ilişkin becerileri olduğuna yönelik inançlarını yansıtır olabilir.

Özetlenecek olursa, tanı sistemlerinde genel bir eğilim olarak, AKB'de daha çok suç davranışı ile bağlantılı belirtilere odaklaşıldığı ve bu davranışla-

rın altında yatan kişilik ya da bilişler ile ilgili özelliklerin ise gözardı edildiği görülmektedir (Beck ve Freeman, 1990; Martens, 2000). Bununla bağlantılı olarak, klinisyenler arasında AKB olan bireylere yönelik olumsuz yargılama eğilimleri gözlenebilmekte ve her türlü tedavi yaklaşımının yürütülmesinde güçlükler yaşanabilmektedir. Bu noktada, ilaç tedavisinde, bozuklukta gözlenen bazı belirtilerin yatıştırılmasıyla sınırlı kalınması, giderek psikoterapötik yaklaşımların önemini gündeme getirmektedir. Buradan hareketle, AKB'nin bilişsel-kişilerarası doğasıyla ilişkili değişkenlerin incelendiği çalışmaların sürdürülmesinin önemli olduğunu düşündük. Önceki çalışmamızın (Türkçapar ve ark., 1999) devamı olarak, AKB olan bireylerde, kişilerarası şema özelliklerini incelemek istedik. Önceki çalışmamızda ağırlıklı olarak yüzeydeki düşünceler (olumsuz otomatik düşünceler) ve ara inançlara (işlevsel olmayan sayıltılar) odaklanmıştık. Diğer bir değişken olan ve merkezdeki bilişsel yapılar ile ilişkili görünen sosyal karşılaştırma alanlarında ise benliği, kişilerarası bağlamdan bağımsız olarak incelemiştik. Aktarılan araştırmadan farklı olarak, bu çalışmamızda, ben ve diğeri örüntüsünü bir arada değerlendirerek, AKB olan bireylerdeki bilişsel-kişilerarası döngüyü incelemek istedik. Başka bir deyişle, bilişsel yaklaşımın kişilik bozukluklarına yönelme sürecindeki gelişmeler çerçevesinde, bağlanma figürleriyle olan etkileşimlere yönelik ipuçlarına ulaşmayı hedefledik. Ayrıca, Soygüt ve ark.'nın (2001) çalışmasındaki örneklemden farklı olarak, AKB tanısı almış bireylerin kişilerarası şema özelliklerini değerlendirmek istedik. Bu doğrultuda, Soygüt ve ark.'nın bulgularının aksine, AKB tanısı almış bireylerin normallere göre, kişilerarası şemaların dostluk boyutunda, önemli diğerlerinden, daha az tamamlama tepkisi bekleyeceklerini tahmin ettik. Ayrıca, çeşitli psikolojik sorun alanları ile kişilerarası şemalar arasındaki ilişkileri inceleyen önceki araştırma bulguları (Altaylı, Erkal ve Soygüt, 2000; Hill ve Safran, 1994; Soygüt ve Savaşır, 2001) ve AKB'de bilişsel özellikleri inceleyen önceki çalışmamızın sonuçlarından hareketle, hipotezlerimizi şöyle belirledik:

1. AKB tanısı almış bireyler, normallere göre, kişilerarası şemaların dostluk boyutunda, önemli diğerlerinden, daha az; düşmanlık boyutunda ise daha fazla tamamlama tepkisi bekleyeceklerdir.

2. AKB tanısı almış bireyler, normallere göre, kişilerarası şemaların pasiflik ve baskınlık boyutlarında, önemli diğerlerinden daha az tamamlama tepkisi bekleyeceklerdir.

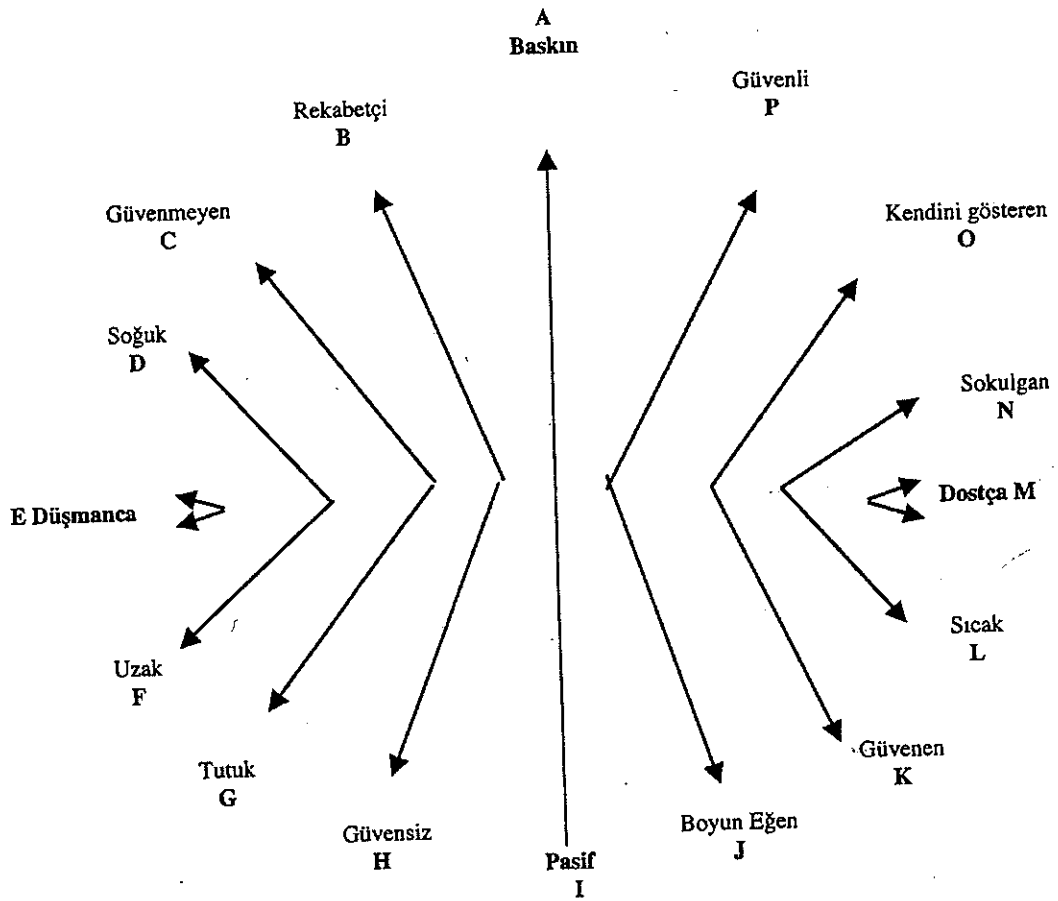
3. AKB olan bireylerin önemli diğerlerinden bekledikleri tepkilerin istenirlik düzeyleri, normallere göre daha düşük olacaktır.

Yöntem

Örnekleme

Araştırmadaki AKB gurubunda, askerlik görevini yapan, madde kötüye kullanımı ya da bağımlılığı nedeniyle bir askeri hastaneye sevk edilen ve burada AKB tanısı alan 54 erkek vaka yer almıştır. Normal grup ise, çeşitli sosyo demografik özellikler açısından AKB tanısı alan bireylerle benzer özellikler göstermesine dikkat edilen ve askerlik görevini yapmakta olan 38 normal bireyden (erkek) oluşturulmuştur. AKB olan bireylerin yaş ortalaması 22.85 (S = 2.12; ranj = 20-28), normallerin ise 21.88 (S = 2.29; ranj = 20-30)'dir. AKB olan bireylerin ortalama eğitim yılı 6.44 (S = 2.31) iken, normallerin 8.74 (S = 3.62)'dür. AKB olan bireylerin 9'u evli, 3'ü boşanmış, 3'ü ayrı, 39'u bekardır. Normallerin ise 3'ü evli, 32'si bekardır.

Normal grup, geçmişte ya da araştırmanın yapıldığı dönemde, herhangi bir fiziksel ya da ruhsal rahatsızlık öyküsü bildirmeyen bireylerden seçilmiştir. AKB tanıları, DSM-III-R için kullanılan Yapılandırılmış Klinik Görüşme (Structured Clinical Interview for DSM-III-R (SCID), 1990) yardımıyla belirlenmiştir. Bu tanıya ek olarak, AKB olan bireylerin 21'inde (%38.8) alkol ve madde kötüye kullanımı; 8'inde (%14.8) alkol ve madde bağımlılığı gözlenmiştir. Ayrıca, 11'i majör depresyon (%20.4); 7'si distimia (%13) ve 1'i (%1.9) sosyal fobi ve 1'i (%1.9) konversiyon bozukluğu tanı ölçütlerini karşılamıştır. Buna göre, bu bozukluğa sıklıkla eşlik eden alkol ve

Şekil 1. Kiesler'in (1983) 1982 Kutuplu Döngüsünü Temel Alan Kişilerarası Şemalar Ölçeğindeki Kişilerarası Durumlar (Yazarların izniyle, Hill ve Safran, 1994'den uyarlanmıştır).

madde kötüye kullanımı/bağımlılığı, örneklemimizde de %53.6 gibi yarıdan fazla bir oranda görülmüştür. Bilindiği gibi tedaviye başvuru oranı genelde düşük olduğu için klinik ortamlarda AKB olan bireylere ulaşılmasında güçlükler bulunmaktadır. Bununla birlikte, büyük bir çoğunluğunun aynı zamanda madde kullanması ve sorunlarının doğası, AKB olan bireyleri, askerlik v.b. durumlarda, madde ya da rapor arayışına yönlendirmektedir. Dolayısıyla, klinik örneklemde, alkol ve madde veya diğer sorun alanlarının eşlik etmediği antisosyal bireye ulaşmak oldukça güçtür. Örneklemimizde, alkol ve madde kullanımının yarıdan fazla bir oranda görülmesi, temelde bu durumla bağlantılı görülmüştür. Ayrıca, AKB tanılarının belirlenmesi sürecinde, çocukluk çağı

özelliklerinin dikkate alınmasından hareketle, örneklemimizi oluşturan bireylerdeki temel sorun alanının antisosyal kişilik özellikleri olduğu düşünülmüştür.

Veri Toplama Aracı

Kişilerarası Şemalar Ölçeği (KŞÖ). Hill ve Safran (1994) tarafından geliştirilen ölçek, 1982 Kişilerarası Döngü'de (1982 Interpersonal Circle) temsil edilmekte olan kutuplu döngü (circumplex) modelindeki 16 bölümü (Kiesler, 1983) temel alan kişilerarası davranışa ilişkin 16 senaryodan oluşmaktadır. 1982 Kişilerarası Döngü'de dikey eksen kontrol boyutunu temsil etmektedir. Eksenin üst bölümünde baskınlık, alt bölümünde ise pasiflik durumları bulunmaktadır. Yatay eksen, birlikte olma boyutunu temsil etmekte olup, eksenin bir ucunda

dostluk, diğer ucunda ise düşmanlık durumları yer almaktadır (Bkz. Şekil 1). Tamamlama ilkesine göre, birlikte olma boyutuna ilişkin kişilerarası davranışlar kendisiyle (Örn., dostluk dostluk ile); kontrol boyutuna ilişkin kişilerarası davranışlar ise karşıtıyla (Örn., baskınlık pasiflik ile) tamamlanmaktadır.

KŞÖ'de bireylerden, önemli diğerlerini (Örn., anne, baba ve yakın arkadaş v.b.) düşünerek, 16 senaryoda belirtilmekte olan durumlarda kendileri bir davranışta bulduklarında, o kişinin buna nasıl tepkide bulunacağına ait beklentileri sorulmaktadır. Örneğin: "Önemli bir konuda, annenizle birlikte karar verme aşamasındasınız. Bu konuda daha bilgili ve yeterli olduğunuz için kararı siz yönlendirmek istiyorsunuz, anneniz buna nasıl tepki gösterir?" sorusuna karşılık, birey aşağıdaki tepkilerden birini seçmektedir:

- A. Sorumluluğu üstlenir ya da etkilemeye çalışır.
- B. Hayal kırıklığına uğrar, gücenir.
- C. Sabırsızlık gösterir ya da kavga çıkarır.
- D. Uzak durur ya da kayıtsız kalır.
- E. Bana katılır ya da itiraz etmez.
- F. Bana saygı gösterir ya da bana güvenir.
- G. Yakın ya da dostça davranır.
- H. İlgi gösterir ya da düşündüklerini açıkça söyler.

Daha sonra bu tepki, "hoşuma gitmez"den "hoşuma gider"e doğru 7 dereceli bir ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Böylelikle katılımcıların, önemli diğerlerinin, kendi davranışlarına karşı nasıl tepki göstereceklerine yönelik beklentileri (kişilerarası şemalar) inelenmektedir. Dolayısıyla, katılımcıların davranışlarına rehber olan kurallar ve stratejiler hakkında vardamalar yapılabilmektedir. Başka bir deyişle, tamamlama ilkesinde sözü edilen değişkenler değerlendirilebilmektedir.

Değerlendirme, kişilerarası durumlar ve istenirlik alanlarında, anne, baba ve yakın arkadaş açısından yapılmıştır. Sözü edilen 16 kişilerarası durum, katı-

lımcıların 8 seçenek arasında bekledikleri tepkiye göre, tamamlama düzeyi açısından yeniden kodlanmıştır. Örneğin, bir katılımcının yukarıdaki kişilerarası durumdaki tamamlama puanı, A tepkisini seçmiş ise -1; F ya da D tepkisini seçmiş ise .5; G ya da C tepkisini seçmiş ise 0; H ya da B tepkisini seçmiş ise -.5; E tepkisini seçmiş ise +1 olmuştur. 16 kişilerarası durumun bu biçimde yeniden kodlanması sonrasında, ilgili maddeler düşmanlık, dostluk, pasiflik ve baskınlık durum alt-ölçekleri altında toplanmaktadır (Hill ve Safran, 1993). Tamamlama puanları -1, -.5, 0, +.5 ve +1 arasında değiştiği için her bir alt ölçek için toplam 3 madde üzerinden hesaplanan tamamlama puanlarının aralığı -3 ve +3'tür. Pozitif değerler, tamamlama tepkilerinin beklendiğine, negatif değerler ise tamamlama karşıtı tepkiler beklendiğine işaret etmektedir.

Ölçekteki tepkilerin bazılarının açıkça olumlu, bazılarının ise açıkça olumsuz anlamları olmasına karşın bu açıdan belirsiz olan tepkiler de bulunmaktadır. Bu nedenle bir tepkinin istenirliği, durum ya da bireyden dolayı değişiklik göstereceğinden; istenirliği değerlendirmek amacıyla, yukarıda belirtildiği gibi, her bir tepki için "hoşuma gitmez" den "hoşuma gider" e uzanan bir boyutta, Likert tipi (1-7) bir ölçek ile derecelendirme yapılmaktadır.

Hill ve Safran'ın (1994) yürütmüş oldukları psikometrik çalışmalar, ölçeğin kabul edilebilir sınırlarda geçerli ve güvenilir olduğunu göstermiştir (1994). KŞÖ'nin Türkçe'ye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Boyacıoğlu ve Savaşır (1995) tarafından yapılmıştır. Kapsam geçerliği çalışmasında, ölçekteki boyutların ne derece temsil edildiği yargıcılar tarafından değerlendirilmiş ve ifadeler üzerinde yapılan düzenlemeler sonrasında kabul edilebilir değerlere ulaşılmıştır. Ayrıca, yargıcılar kişilerarası durumları orijinal KŞÖ'ye uygun bir biçimde kategorilere dönüştürmüşlerdir. Faktör analizi çalışması, Türkçe KŞÖ'nin kuramsal beklentiler ve orijinal KŞÖ'deki maddeler ile bağlantılı olarak güçlü bir faktör örüntüsüne sahip olduğunu göstermiştir. Yapı geçerliği çalışmasında, Beck Depresyon Ölçeği ile yürütülen diskriminant analizleri, KŞÖ'nin, depresif belirtileri

düşük, orta ve yüksek olan grupları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ayırt edebildiğine işaret etmiştir. Ölçeğin güvenilirliğinin incelendiği test-tekrar test analizlerinde, kişilerarası durum alt-ölçeklerinin ve istenirlik boyutunun, güvenilirlik katsayıları yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu incelemelere göre, kapsam ve yapı geçerliği, test-tekrar test güvenilirliği ve faktör yapısı bakımından Türkçe KŞÖ'nin kabul edilebilir düzeyde geçerli ve güvenilir olduğu desteklenmiştir (Boyacıoğlu ve Savaşır, 1995).

İşlem

Araştırma ile ilgili genel bir bilgi verildikten sonra, uygulamalar gönüllü olan bireyler ile sürdürülmüştür. Yapılandırılmış Klinik Görüşme öncesinde, tüm katılımcılar çeşitli sosyo demografik bilgilerin, aile ve tıbbi öykünün değerlendirildiği bir formu, görüşme sonrasında da, KŞÖ'nin Anne, Baba ve Arkadaş formlarını doldurmuşlardır. Bireysel olarak yürütülen uygulamalar bir yıllık bir sürede (1998-1999) tamamlanmıştır.

Bulgular

Kişilerarası durumlar ve beklenen tepkilerin istenirliği boyutlarının her biri için bir seri, 2 x 3 faktörlü ve son faktörde tekrar ölçümlü varyans analizi yapılmıştır. Gruplar arası faktör, AKB olan bireyler ve normaller olarak ayrılan 2 düzeyi içermektedir. KŞÖ'nin Anne, Baba ve Arkadaş formlarını içeren önemli diğerleri boyutundaki 3 düzey ise tekrar öl-

çüm olarak incelenmiştir. Tablo 1'de, kişilerarası durumlar ve istenirlik boyutlarına ilişkin ortalama değerler yer almaktadır.

Dostluk durumu. ANOVA sonuçlarına göre, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir temel etki olduğu gözlenmiştir ($F(1,87) = 4.44, p < .05$). Bununla birlikte, istatistiksel düzeyde anlamlı grup içi etki ve etkileşim etkisi gözlenmemiştir.

Düşmanlık durumu. ANOVA sonuçlarına göre, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı temel etki gözlenmiştir ($F(1,87) = 12.08, p < .001$). Ancak, istatistiksel düzeyde anlamlı grup içi etki ve etkileşim etkisi gözlenmemiştir.

Baskınlık durumu. ANOVA sonuçlarına göre, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı temel etki gözlenmiştir ($F(1,87) = 11.10, p < .001$). Ancak, istatistiksel düzeyde anlamlı grup içi etki ve etkileşim etkisi gözlenmemiştir.

Pasiflik durumu. ANOVA, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir temel etki olduğunu göstermiştir ($F(1,87) = 4.07, p < .05$). Bununla birlikte, istatistiksel düzeyde anlamlı grup içi etki ve etkileşim etkisi gözlenmemiştir.

İstenirlik. ANOVA sonuçlarına göre, hem gruplar arasında $F(1,87) = 31.51, p < .001$ hem de grup içi etkilerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir ($F(2,87) = 5.96, p < .005$). Bununla birlikte, istatistiksel düzeyde anlamlı etkileşim etkisi bu-

Tablo 1

Kişilerarası Durumlar ve İstenirliğe İlişkin Ortalama Değerler

	AKB		Normaller		F	sd	p
	\bar{X}	S	\bar{X}	S			
Kişilerarası Durumlar							
Dostluk	.90	1.06	1.30	.81	4.44	1	.05
Düşmanlık	.52	.92	-.14	.84	12.08	1	.001
Baskınlık	.22	.70	.73	.89	11.10	1	.001
Pasiflik	-.11	.79	.11	.78	4.07	1	.05
İstenirlik	4.00	1.38	5.29	.84	31.51	1	.0001

lanmamıştır. Önemli diğerleri (grup içi etki) açısından gözlenen farklılığın kaynağı Tukey-HSD testi ile incelenmiştir. Buna göre, anlamlı farklılık, Baba (4.25), Arkadaş (4.72) ile ilgili beklentiler arasında gözlenmiştir ($p < .05$). Anne (4.50) ve Baba, ya da Anne ve Arkadaş arasındaki karşılaştırmalarda anlamlı farklılıklar görülmemiştir.

Tartışma

Bulgular, AKB tanısı almış bireylerin, normallere göre, kişilerarası şemaların dostluk, baskınlık ve pasiflik boyutlarının daha az, düşmanlık boyutunun ise daha fazla tamamlanacağı; ayrıca önemli diğerlerinden beklemedikleri tepkilerin istenirlik düzeylerinin daha düşük olacağı hipotezlerimizi destekler niteliktedir. Bu bulgular, kişilerarası şemalardaki boyutlara göre belirlenen başlıklar altında tartışılmıştır.

Birlikte Olma Boyutu. Sonuçlara göre, AKB olan bireyler, normallere göre, dostluk durumunun daha az tamamlanacağını beklemektedirler. Başka bir deyişle, AKB olan bireyler, önemli diğerlerine dostça yaklaştıkları zaman, onlardan pek dostça tepkiler beklememektedirler. Diğer taraftan, AKB olan bireyler, normallere göre, düşmanlık durumunun daha çok tamamlanacağını beklemektedirler. Dolayısıyla, AKB olan bireyler, önemli diğerlerine düşmanca yaklaştıkları zaman onlardan daha çok düşmanca tepkiler beklemektedirler.

Birlikte olma boyutuna ilişkin bu gözlemler, çeşitli psikolojik sorunlar ile kişilerarası şemalar arasındaki ilişkileri inceleyen önceki araştırma bulgularıyla (Altaylı, Erkal, ve Soygüt, 2000; Hill ve Safran, 1994; Soygüt ve Savaşır, 2001) benzerlikler taşımaktadır. Bu sonuçlar ayrıca, araştırma öncesinde tahmin edildiği gibi, Soygüt ve ark.'nın (2001) bulgularından farklılık göstermektedir. Hatırlanacağı gibi, biz bu çalışmada, örneklem farklılığını göz önünde bulundurarak, AKB olan bireylerde dostluk tepkilerinin daha az tamamlanacağını tahmin etmiştik. Bu açıdan bulgular, kuramsal formülasyonlarla da uygunluk göstermektedir (Beck ve Freeman, 1990; Millon ve Everly, 1985). Önceden değinildiği gibi, Millon ve Everly'e göre, AKB olan kişiler "diğer insanlar düş-

manca ve sinsidir" biçiminde ısrarlı bir şüphe taşımaaktadırlar. Bu beklentilerinden dolayı, diğer insanların yaklaşımlarını, onları incitmeye yönelik girişimler olarak çarpık yorumladıkları için diğer insanların olumlu yaklaşımlarını da gözden kaçırmaktadırlar. Ayrıca, saldırgan, soğuk, duyarsız davranışlarıyla diğer insanlarda düşmanlık ve öfke davranışlarını da ortaya çıkarmaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında, AKB olan bireylerde, dostluğa dostluk ile cevap bulamayacakları, düşmanlıkta da çoğu zaman düşmanlık ile karşılaşacakları biçimindeki işlevsel olmayan kişilerarası şema örüntülerinin, kendini doğrulayan kehanet süreciyle kalıcılık kazandığı öne sürülebilir.

Birlikte olma boyutuyla ilgili diğer önemli bir gözlem de şudur: Normaller, önemli diğerlerine düşmanca yaklaşımlar bile onlardan daha çok dostluk yönünde tepkiler alabileceklerini düşünmektedirler. Bu bulgu, Soygüt ve Savaşır'ın (2001) depresif belirtileri düşük grup ile ilgili gözlemleriyle benzerlik göstermektedir. Bu örüntü, kişilerarası kuramlarda vurgulandığı gibi (Kiesler, 1996), psikolojik olarak daha sağlıklı olan bireylerin, kişilerarası şemalarındaki esnekliğin bir göstergesi olarak düşünülmektedir.

Kontrol Boyutu. Bulgular, AKB olan bireylerin, normallere göre, baskınlık durumunun daha az tamamlanacağını beklemediklerini göstermektedir. Dolayısıyla, AKB olan bireyler, önemli diğerlerine baskın bir biçimde yaklaştıkları zaman, onlardan pasif tepkiler beklememektedirler. Öte yandan, AKB olan bireyler normallere göre, pasiflik durumunun daha az tamamlanacağını beklemektedirler. Buna göre, AKB olan bireyler, önemli diğerlerine pasif bir biçimde yaklaştıkları zaman onlardan baskın tepkiler beklememektedirler. Başka bir deyişle, AKB olan bireyler, kişilerarası ilişkilerde kontrolü kendilerinde görmemektedirler. Bu örüntü, temelde kişilerarası yeterliliğe işaret etmektedir. Ayrıca, gereksinim anında, diğerleri tarafından reddedilme beklentisini de göstermektedir.

Bu bulgu, tahmin edildiği gibi, önceki çalışmamızda (Türkçapar ve ark., 1999), AKB olan bireyler-

deki yetersizlik algısına işaret eden bulgularımızla uygunluk göstermektedir. Bununla birlikte, AKB olan bireyleri "aktif-bağımsız" kişilik boyutunda ele alan biyososyal öğrenme yaklaşımı çerçevesindeki gözlemler ile tam örtüşmemektedir. Bu açıdan, Millon ve Everly'e (1985) göre, AKB olan kişiler, oldukça rekabetçidirler ve kendi bildiklerinin doğru kabul edilmesi konusunda ısrarcıdır. Karşılıklarında güven duymadıkları için ilişkide kontrolü ellerinde tutma gereksinimini yoğun bir biçimde yaşamaktadırlar. Başka bir deyişle, sadece kontrol ellerinde olduğunda ya da diğer insanların isteklerinden bağımsız hareket ettikleri koşulda kendilerini güvende hissedebilirler. Kontrol boyutuna ilişkin bulgularımız, ayrıca bazı araştırma bulgularıyla da çelişmektedir. Örneğin, Soldz, Budman, Demby ve Merry'nin (1993) çalışmasında, AKB olan bireylerin, kişilerarası boyutların güvenli-baskın (assured-dominant) alanında sınıflandırılacakları önerilmiştir. Kiesler'in (1996) sözünü ettiği diğer çalışmalar da, AKB olan bireyler, kişilerarası boyutların düşmanca-baskın (hostile-dominant) alanına yerleştirilmektedir. Bu açıdan bulgularımızın, Kiesler'in (1996) açık ve örtük kişilerarası davranış kavramsallaştırması çerçevesinde tartışılmasının önemli doğurguları olabileceği düşünülmüştür. Buna göre, AKB olan bireyler her ne kadar açık kişilerarası davranış örüntüleri bakımından aktif-bağımsız bir tarz sergileseler ya da diğer insanlar tarafından böyle algılsalar da, örtük kişilerarası davranış olarak tanımlanabilecek kişilerarası şema örüntüleri açısından, kendilerini bir türlü kontrolü elinde tutan taraf olarak görmemekte; belki de böyle olduklarına ikna olamamaktadırlar. Bu durum, AKB olan bireyler açısından trajik bir tabloya dikkat çekmektedir. Yani başkalarına güven duymadıkları için kontrolü ellerinde tutmak, AKB olan bireyler için önemli kişilerarası hedeflerden biriyken; onlar bu temel hedefi bir türlü gerçekleştiremedikleri ya da gerçekleştirmeyecekleri yönündeki inançları nedeniyle örtük bir engellenme yaşıyor olabilirler. Bu örtük engellenme yaşantısı, gerek DSM sisteminde vurgulanan gerekse klinik gözlem olarak AKB olan bireylerde sıklıkla görülen saldırganlık ya da suç içeren kişilerarası

davranışların temelini oluşturuyor olabilir. AKB olan bireyler, diğerlerini kontrol edemediklerine inandıkları için, açık kişilerarası davranışlarında daha fazla yönlendirici davranma eğilimi sergiliyor ya da önemli diğerlerini kontrol etmenin bir yolu olarak, başka bir boyutta (birlikte olma) olan düşmanca yaklaşımları tercih ediyor olabilirler. Bu durum da, onların kişilerarası ilişkilerinde, etkili/sağlıklı düzeyde kontrol kurmalarını güçleştiriyor olabilir. Bu tahminlerimiz, Beck'in (1999), öfke, düşmanlık ve şiddet olgularının bilişsel mekanizmalarına ilişkin yorumlarıyla bağlantılı görünmektedir. Hatırlanacağı gibi, kontrol edilme ve reddedilme karşısında öfke yaşayan biri, diğer insanlara karşı saldırıya geçme eğilimi gösterebilmektedir. Çünkü, karşı saldırı, gücün ve kendilik değerinin yeniden elde edilmesi için önemli bileşenleri oluşturmaktadır. Kontrol boyutuna ilişkin gözlemlerimizin tutarlılığının ve bu gözlemlerle bağlantılı yorumlarımızın geçerliğinin, ilerideki çalışmalarda incelenmesinin önemli klinik doğurguları olabileceğini düşünmekteyiz.

İstenirlik. Sonuçlar, AKB olan bireylerin, normallere göre, önemli diğerlerinden bekledikleri tepkilerden daha az hoşnut olduklarını göstermektedir. Bu bulgu da, çeşitli psikolojik sorunlar ile kişilerarası şemalar arasındaki ilişkileri inceleyen önceki araştırma bulgularıyla (Altaylı, Erkal, ve Soygüt, 2000; Hill ve Safran, 1994; Soygüt ve Savaşır, 2001) ve kuramsal görüşler (Safran ve Segal, 1990) ile uyumludur. İstenirlik boyutunda ayrıca, önemli diğerleri açısından da anlamlı farklılıklar gözlenmiştir. Buna göre, araştırmanın örneklemini oluşturan bireyler, babalarından bekledikleri tepkileri, arkadaşlarına göre daha az istenir bulduklarını belirtmişlerdir. İstatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık görülmemekle birlikte, babadan beklenen tepkilerin, anneye göre de daha az istenir olduğu dikkati çekmiştir. Bu açıdan çarpıcı olan nokta, aktarılan bulgunun ülkemizde üniversite örneklemleri üzerinde yürütülen diğer çalışmalarda da (Altaylı, Erkal, Soygüt, 2000; Soygüt ve Savaşır, 2001) tutarlı bir biçimde gözlenmiş olmasıdır. Benzer biçimde, Hill ve Safran'ın (1993) üniversite öğrencileri üzerinde yürüttükleri

çalışmalarında, bireylerin babalarından bekledikleri tepkilerin istenirliğini en düşük derecelendirirken, sırasıyla anne ve arkadaştan bekledikleri tepkileri daha istenir buldukları gözlenmiştir. Bu gözlemler doğrultusunda, Soygüt ve Savaşır'ın, bir bağlanma figürü olarak babanın, işlevsel olmayan kişilerarası şema örüntülerinin gelişiminde önemli bir rolü olabileceği yönündeki yorumlarının ve bu yorumun kültürel doğurgularının ilerideki çalışmalarda incelenmesi önemli görünmektedir.

Genel Tartışma. AKB olan bireylere özgü gözlenen kişilerarası şema örüntüleri, işlevsel olmayan bilişsel-kişilerarası döngülerin varlığına işaret etmektedir. Bu örüntüler, kişilerarası şemalar ile çeşitli psikolojik sorunlar arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmalarda da benzer biçimde gözlenmiştir (Altaylı, Erkal ve Soygüt, 2000; Hill ve Safran, 1994; Soygüt ve Savaşır, 2001). Bu durum bir kaç olasılığı akla getirmektedir. Öncelikle, araştırmalarda gözlenen işlevsel olmayan kişilerarası şema örüntülerinin, incelenmekte olan patolojik duruma özgü olmadığı; daha çok herhangi bir psikopatolojinin var olmasıyla ilişkili olduğu öne sürülebilir. İkinci olarak, örüntülerdeki benzerliğe karşın, şiddet açısından farklılıklar olabileceği düşünülebilir. Örneğin, AKB olan bireylerin, depresif ya da sosyal fobik belirtileri yüksek bireylere göre, önemli diğerlerinden daha fazla düşmanca tepkiler bekleyip beklemedikleri incelenebilir. Üçüncü olasılık olarak da, çeşitli patolojilerdeki kişilerarası şema farklılıklarının, açık kişilerarası davranış örüntüleri, bağlanma biçimleri v.b. ara değişkenler açısından ortaya çıkabileceği söylenebilir. İzleyen dönemde, yukarıdaki olasılıkları değerlendirecek çalışmaların önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Örneğin, bu çalışmada incelenmekle birlikte, AKB olan bireylerin genellikle uygun olmayan ya da düşmanca ebeveyn modellerine maruz kaldıklarıyla ilgili gözlemler (Millon ve Everly, 1985) ve kaotik aile yapısına (parçalanmış aile, cinsel istismar v.b.) işaret eden araştırma bulguları (Martens, 2000; Türkçapar ve ark., 2000), öncelikle bağlanma figürleriyle oluşan söz konusu örüntünün daha sonra diğer ilişkilere genellenebildiği ve kendi-

ni doğrulayan kehanet olgusu ile kalıcılık kazanabildiği yönünde önemli ipuçları vermektedir. Dolayısıyla, ilerideki çalışmalarda söz konusu kişilerarası şema örüntülerinin ne tür bağlanma biçimleriyle geliştiğinin incelenmesi önemli görülmektedir. Bu noktada, ayrıca, araştırmada kullanılan kişilerarası şemalar ölçeğinin, bir kendini değerlendirme aracı olması nedeniyle sınırlılıkları olduğu, aracın, kişilerarası şemalara ulaşmada sadece bir adım olarak düşünülmesi gerektiği dikkatten kaçmamalıdır. Kişilerarası şema örüntülerinin incelenmesinin hedeflendiği çalışmalarda, KŞÖ'ye ek olarak çeşitli projektif testler, vakalarla yapılacak ayrıntılı görüşmeler gibi niteliksel değerlendirmelerin daha kapsamlı açıklamalar getirebileceği düşünülmektedir. Ayrıca, daha önce sözü edilen pratik nedenlerden dolayı AKB olan bireylere, askerlik görevleri sırasında ulaşılmıştır. Bu nedenle, örneklem sadece erkek cinsiyetini temsil etmiştir. Önceki araştırmalar (Hill ve Safran, 1993; Boyacıoğlu, 1994), kişilerarası şemaların, cinsiyet değişkenine göre, çoğu boyutta, anlamlı farklılıklar göstermediğine işaret ettiği için bu durum tarafımızdan önemli bir sınırlama olarak görülmemiştir. Bununla birlikte, örneklem sadece askeri hastaneye başvuran bireylerle sınırlı kalmaması, çeşitli değişkenler açısından heterojen olması ve daha fazla sayıda katılımcıdan oluşması tercih edilirdi. Bu açıdan, örneklemimizi oluşturan antisosyal bireylerin yaklaşık %53.6'sında alkol ve madde kötüye kullanımı/bağımlılığı sorununun olması diğer bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir. Bununla beraber, AKB'nin, yaşam boyu alkol ve madde kötüye kullanımı/bağımlılığı ile oldukça yüksek oranda bir arada görüldüğü belirtilmektedir. Her iki cinsiyetin temsil edildiği bir örneklemde yürütülen bir çalışmada, sadece madde kötüye kullanımının % 39,3'lük bir oranda AKB'na eşlik ettiği gösterilmiştir (Kessler, Crum, Warner, Nelson, Schulenberg ve Anthony, 1997). Ayrıca, Martens'in (2000) gözden geçirmiş olduğu bazı çalışmalarda, alkol ve madde kötüye kullanımı/bağımlılığının, AKB olan erkekler, kadınlara göre iki kat daha fazla olduğu bildirilmiştir. Kessler ve ark.'nın çalışmasından farklı olarak, örneklemimizde sadece AKB olan erkeklerin temsil

edildiği ve bu bireylerin ağırlıklı olarak ikincil sorunları olan madde kullanımı nedeniyle kliniğe başvurdıkları dikkate alınınca, örneklemimizde, alkol ve madde kullanımının yarıdan fazla bir oranda görülmesi doğal bulunmuştur. Ayrıca, daha önce de vurgulandığı gibi, AKB tanılarının belirlenmesi sürecinde, çocukluk çağı özelliklerinin dikkate alınmasından hareketle, örneklemimizi oluşturan bireylerdeki temel sorun alanının antisosyal kişilik özelliği olduğu düşünülmüştür.

Sonuçta, araştırmamızın bir başlangıç olarak, AKB'deki bilişsel-kişilerarası örüntülere yönelik bazı ipuçları verdiğini söyleyebiliriz. Bu doğrultuda, daha önce de vurguladığımız gibi, AKB'de suç ağırlıklı davranış özelliklerinin vurgulandığı sınıflandırma anlayışından uzaklaşılarak, bu davranışların temelinde yatan mekanizmaları inceleyecek araştırmaların sürdürülmesinin önemli olduğunu düşünmekteyiz.

Kaynaklar

- Altaylı, B., Erkal, B., & Soygüt, G. (2000, June). *Interpersonal schema differences between social phobics and normals*. International Conference on Psychology: Psychology After Year 2000, Haifa University, Haifa, İsrail'de sunulan poster bildiri.
- Amerikan Psikiyatri Birliği Yapılandırılmış Klinik Görüşmesi (1990). *Amerikan psikiyatri birliği tanısal ve sayımsal el kitabı*. (3.baskı, rev) S. Sorias (çev.ed). Bornova: Ege Üniversitesi.
- American Psychiatric Association (1994). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-Revised* (4th ed.). Washington, DC: Author.
- Beck, A. (1999). *Prisoners of hate: The cognitive basis of anger, hostility, and violence*. New York: Perennial.
- Beck, A., & Freeman, A. (1990). *Cognitive therapy of personality disorders*. New York: Guilford Press.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. I. Attachment*. New York: Basic Books.
- Boyacıoğlu, G. (1994). Üniversite öğrencilerinde kişilerarası şemalar ve depresif belirtiler arasındaki ilişkiler. Basılmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Turkey.
- Boyacıoğlu, G., & Savaşır, I. (1995). Kişilerarası şemalar ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 35, 40-58.
- DSM-IV (1994). *American Psychiatric Association Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. 4thed. Washington DC: APA.
- Hill, C., & Safran, J. (1993). *Assessing interpersonal schemas: Anticipated responses of significant others*. Unpublished manuscript.
- Hill, C., & Safran, J. (1994). Assessing interpersonal schemas: Anticipated responses of significant others. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 13, 366-379.
- Kessler, R., Crum, R., Warner, L., Nelson, C., Schulenberg, J., & Anthony, J. (1997). Lifetime co-occurrence of DSM-III-R alcohol abuse and dependence with other psychiatric disorders in the national comorbidity survey. *Archives of General Psychiatry*, 54, 313-312.
- Kiesler, D. (1983). The 1982 interpersonal circle: A taxonomy for complementarity in human transactions. *Psychological Review*, 90, 185-214.
- Kiesler, D. (1996). *Contemporary interpersonal theory and research*. New York: Wiley.
- Lockwood, G., & Young, J. (1992). Introduction: Cognitive therapy for personality disorders. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 6, 5-9.
- Martens, W. (2000). Antisocial and psychopathic personality disorders: Causes, course and remission. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 44(4), 406-430.
- Millon, T. (1983). *Million clinical multi-axial inventory manual* (3rd ed.). Minneapolis, MN: National Computer Systems.
- Millon, T., & Everly, G. (1985). *Personality and its disorders: A biosocial learning approach*. New York: John Wiley & Sons.
- Safran, J. (1990). Towards a refinement of cognitive therapy in light of interpersonal theory: I.theory. *Clinical Psychological Review*, 10, 87-105.
- Safran, J. (1998). *Widening the scope of cognitive therapy*. New Jersey: Aronson.
- Safran, J., & McMMain, S. (1992). A cognitive-interpersonal approach to the treatment of personality disorders. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 6, 59-68.
- Safran, J., & Segal, Z. (1990). *Interpersonal process in cognitive therapy*. New York: Basic Books.
- Soldz, S., Budman, S., Demby, A., & Merry, J. (1993). Representations of personality disorders in circumplex model and five-factor space. *Psychological Assessment*, 5, 41-52.
- Soygüt, G., Nelson, L., & Safran, J. (2001). The Relationship between interpersonal schemas and personality characteristics. *Journal of Cognitive Psychotherapy* (Baskıda).

- Soygüt, G., & Savaşır, I. (2001). The relationship between interpersonal schemas and depressive symptomatology. *Journal of Counseling* (Baskıda).
- Türkçapar, H., Akdemir, A., Sayar, K., & Bahçekapılı, H. (2000). Antisozyal kişilik bozukluğu olan erkeklerde çocukluk çağı özellikleri ve klinik belirtiler: Depresyon ve kontrol grubuyla karşılaştırmalı bir çalışma. *Psikiyatri, Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi*, 8, 11-16.
- Türkçapar, H., Akdemir, A., Soygüt-Boyacıoğlu, G., & Bahçekapılı, H. (1999, September). *Cognitive features of Antisocial Personality Disorder*. 29th, Annual Congress of European Association for Behavioral and Cognitive Therapies, Dresden'de sunulan poster bildiri.

Summary

Assessment of Interpersonal Schema Patterns in Antisocial Personality Disorder: A Cognitive Interpersonal Perspective

Gonca Soygüt*

Hacettepe Üniversitesi

Hakan Türkçapar

Sosyal Sigortalar Kurumu, Psikiyatri Kliniği

A number of cognitive theorists have emphasized the need for expansion of the theoretical and conceptual framework of cognitive approach to personality disorders (Lokwood & Young, 1992). This emphasis has also intensified the need for identification of core cognitive structures. An important example of this trend is Safran's (1990) conceptualization of the interpersonal schema, which incorporates an understanding of cognitive structures within an interpersonal context. The interpersonal schema is initially abstracted on the basis of interactions with attachment figures, permitting the individual to predict interactions in a way that increases the probability of maintaining relatedness with these figures (Hill & Safran, 1994).

Although interpersonal schemas play an adaptive role in a developmental context, maladaptive developmental experiences can lead to the development of interpersonal schemas that are dysfunctional in a later context. Maladjusted individuals are thus guided by a rigid set of beliefs and attitudes about maintaining interpersonal relatedness and seek to establish their sense of relatedness to others in repetitive, stereotyped ways (Safran, 1990; Safran & McMain, 1992).

Antisocial Personality Disorder (ASPD) has historically been assumed to reflect a heterogeneous population. However, there has been less emphasis on the cognitive interpersonal features due to the predominant use of the DSM system that focuses primarily on symptoms. Furthermore, the DSM

system overemphasizes delinquent and criminal behaviors and neglects the issue of personality traits that may underlie those behaviors (Beck & Freeman; 1990; Martens, 2000). Thus, we believed that research exploring the cognitive interpersonal features of ASPD is a worthwhile endeavor and examined the interpersonal schema patterns in ASPD.

Method

Participants

Fifty-four antisocial and thirty-five normal individual (N = 89 men) with a mean age of 22.4 years (SD = 2.2 years, range = 20-30) participated in the study. Although no incentives were provided for participation, participants were allowed to decline without adverse consequences. Antisocial participants were treatment-seeking soldiers, mostly substance user recruited from military hospitals. Normal participants were also selected among people who had attended to military service. Self-reported history of recurring psychiatric problems and current substance abuse were considered to be exclusion criteria for selecting normal subjects. Participants in the ASPD and Normal groups were matched on some socio-demographic characteristics.

Materials

Interpersonal Schema Questionnaire (ISQ). The ISQ was developed by Hill and Safran (1994) to assess participants' expectations of the ways in

which significant others will respond within a theoretically guided domain of interpersonal behavior. The questionnaire consists of 16 scenarios based on the 16 segments of the 1982 Interpersonal Circle representing a circumplex model of interpersonal behavior (Kiesler, 1983), allowing for a prediction of behaviors in interpersonal interactions.

Participants responded to the 16 situations of the ISQ with three significant others: Mother, Father, and Friend. The data were scored to measure the following areas: Interpersonal Situations and Desirability responses: (Hill and Safran, 1993). These complementarity ratings may also be obtained for the four interpersonal situation subscales: Dominant, Submissive, Friendly, and Hostile. The desirability of responses was scored using the participant ratings of the desirability of each response.

The reliability and validity for the Turkish ISQ have been reported to be quite satisfactory (Boyacıoğlu & Savaşır, 1995).

Procedure.

Diagnoses were made by administering the Structured Clinical Interview for the DSM-III-R (SCID). All participants provided informed consent and completed the ISQ and a socio-demographic questionnaire.

Results

A series of (2x3) analysis of variance (ANOVAs) were conducted for each Interpersonal Situations and Desirability of expected responses. There was one between subject variable (Pathology: individuals with ASPD and normal participants), and one repeated measure (significant other: Mother, Father, and Friend forms of the ISQ).

Friendly Situations. The ANOVA revealed significant differences between individuals with ASPD and normal individuals ($F(1,87) = 4.44$, $p < .05$), but no within-subject and interaction effects.

Hostile Situations. The ANOVA indicated significant differences between groups ($F(1, 87) = 12.08$, $p < .001$), but no within-subject and significant interaction effects.

Dominant Situations. The ANOVA showed significant differences between groups ($F(1,87) = 11.10$, $p < .001$), but no within-subject and interaction effects.

Submissive Situations. The ANOVA revealed significant differences between groups ($F(1,87) = 4.07$, $p < .05$), but no within-subject and interaction effects.

Desirability of Expected Responses of Significant Others. The ANOVA indicated significant differences between groups ($F(1,87) = 31.51$, $p < .0001$) and significant others ($F(2,87) = 5.96$, $p < .005$), but no significant interaction effect.

As for the within-subject effect, Tukey-HSD test revealed that there were significant differences between expected responses from Father ($M = 4.25$, $SD = 1.40$) and Friend ($M = 4.72$, $SD = 1.31$) ($q(2,87) = .27$, $p < .05$). No significant differences observed between Mother and Father, or Mother and Friend.

Discussion

The results of the study generally supported our hypothesis that individuals with ASPD will expect less complementary responses from significant others in Friendly, Dominant, and Submissive situations, and they will expect more complementary responses from them in Hostile situations and rate their expected responses from them as undesirable.

In terms of the affiliation dimension, individuals with ASPD seem to be less likely than normal individuals to expect friendly responses from significant others when they behave in a friendly way. They seem more likely to expect hostile (complementary) responses from them when they behave in a hostile fashion. This finding seems to be congruent with conceptualizations of biosocial

learning approach. Accordingly, Millon and Everly (1985) stated that individuals with ASPD tend to be interpersonally aggressive, argumentative, abusive, and cruel. They have learned to rely on themselves and to distrust others because of their fear of being exploited and humiliated by others (i.e. interpersonal hostility).

In terms of the control dimension, individuals with ASPD seem to be less likely than normal individuals to expect submissive responses from significant others when they behave in a dominant fashion. They seem to be less likely than normal individuals to expect dominant responses from them and friends when they behave submissively. Accordingly, the interpersonal expectations of individuals with ASPD do not show the expected pattern of complementarity. This suggests that individuals with ASPD have interpersonal schemas in which they are not in control of their relationships. Hill and Safran (1994) hypothesized that this pattern might be associated with both experiences of interpersonal impotence and with the anticipation of abandonment in the face of interpersonal need. This suggests that individuals with ASPD do not anticipate that significant others will take charge in interpersonal situations when it is desired that they do so. This finding seems not to be congruent with biosocial learning approach that defines this type of personality as active-independent. According to Millon and Everly (1985), individuals with ASPD are secure only when they are in control of the situation and are independent of the will of others

who may threaten their security (e.g. interpersonal control). Furthermore, studies reviewed by Kiesler (1996) pointed out that individuals with ASPD were generally placed in the hostile-dominant quadrant. As a striking point of our finding on control dimension, we thought that this contradiction might be a reflection of the differences in covert and overt interpersonal behavior. Accordingly, although individuals with ASPD exhibit dominant responses in their overt interpersonal behavior, they may not perceive themselves as controlling in their covert interpersonal behaviors (i.e. interpersonal schema).

Regarding the desirability of the expected responses, we found that individuals with ASPD rated complementary responses from others as undesirable. These results are consistent with the hypothesis derived from interpersonal theory that psychologically healthy people are more likely to have interpersonal schemas anticipating positive responses from others. However, those with psychological problems are more likely to have interpersonal schemas predicting negative responses from others (Safran & Segal, 1990).

Overall, our findings are consistent with previous studies on interpersonal schema patterns in various psychopathological conditions (Hill & Safran, 1994; Soygüt & Savaşır, 2001) suggesting that individuals with ASPD may become caught in a dysfunctional cognitive-cycle in which they continue to regenerate their own symptoms connected to their negative interpersonal schemas.